

DOCUMENTA HISTORICA 6.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

KORAI ANGOLSZÁSZ TÖRVÉNYEK I.
A KENTI TÖRVÉNYEK

Szeged
1992

DOCUMENTA HISTORICA 6.
A JATE Történezt. Diákkör kiadványa

KORAI ANGOLSZÁSZ TÖRVÉNYEK I.
A KENTI TÖRVÉNYEK

Fordította és sajtó alá rendezte:
SZÁNTÓ RICHÁRD

Szeged

1992.

A dokumentum forrása:
English Historical Documents
General Editor David C. Douglas
Vol. I. c. 500—1042. Edite by Dorothy Whitelock 1955.
Eyre and Spottiswood, London
(Charters and Laws 357—364.o.)

A fordítást az eredetivel egybevetette
BARNA GYÖRGY, VARGA EDINA

Sorozatszerkesztők
NYEMCSOK ATTILA, PÁNDI LAJOS, SZÁNTÓ RICHÁRD, SZÁSZ ERZSÉBET

© JATE Történész Diákkör, 1992

© Szántó Richárd, 1992

HU—ISSN 1216—0954

ELŐSZÓ

Az olvasó a legkorábbi angolszász törvények magyar fordítását tartja a kezében, amelyeknek keletkezése a VII. századra tehető.

Ebben és az ezt megelőző korszakban Britannia területén apró törzsi királyságok alakultak ki, amelyek mérete sokszor nem volt nagyobb egy mai angol grófság kiterjedésénél. Ezek, a korai államalapítási kísérletek eredményeként létrejövő törzsi királyságok, mind keletkezésük, mind megszűnésük tekintetében beleillettek az európai kontinens nyugati felén, az V—VIII. századig végbemenő államszervezési kísérletek sorába. Ebben a korszakban, a volt Nyugat-Római birodalom területén a nyugati és keleti gótok, a burgundok és a frankok, valamint más népek tesznek kísérletet államalapításra és hódítják meg egymás államait. Ehhez hasonló folyamatok játszódnak le kisebb méretekben, de nem kisebb hevésséggel a régi Britannia területén is. A több tucat királyság öldöklő harcok közepette, évtizedek alatt alakul át hét, viszonylag stabil állammá. Ezekon kívül létezik a Brit-szigeteken még sok kisebb-nagyobb úgynevezett királyság, de ezek nem angolszász alapításúak, hanem kelták.

Az említett viszonylag stabil államalakulatok közül, legkorábban Kent jut el az önálló belső törvényalkotáshoz, azaz a tulajdonképpeni államiség egyik kinyilvánítási módjához.

A dolog érdekessége, hogy Kent tulajdonképpen nem angol és nem szász alapítású, hanem a jütt nép királysága, akik együtt költöztek be Britanniába az angol és szász törzsekkel az V. században. Természetesen a jütt is germán nép volt.

A jüttök letelepedési területe Britannia délkeleti részén Kentben volt, Londontól délkeleti irányba a kontinens felé. Ez a terület esett a legközelebb az európai szárazföldre, a Rajna és a Loire közötti frank törzsterülethez és így ez a terület volt kiteve a legtöbb hatásnak, amely a kontinens felől érkezett. Kenttel szemben, a Csatorna túloldalán a frank állam húzódozott, így Kent geopolitikai helyzetéből is fakadt az, hogy elsőként vette át a kontinensen kialakult mintákat.

Ám nemcsak a kedvező geopolitikai helyzet játszott szerepet abban, hogy Kentben jött létre az első britanniai feudális állam, hanem az is, hogy Britannia délkeleti része a Londoni-medencé és a tőle délkeletre eső terület, már a római korban, sőt az azt megelőző időszakban is a Brit-szigetek

legfejlettebb részét képezte. Ez azért alakult így, mert a nyugati civilizáció centrumához ezek a területek estek a legközelebb.

Tehát nem véletlen, hogy éppen Kent jutott el legkorábban az államalapításhoz és ezt megelőzően a kereszténység fõlvételéhez, a VI. század végén.

A három törvénykönyv, amely a fiatal kenti állam törvényeinek jelentõs részét tartalmazza, bepillantást enged számos érdekes kérdéskörbe. Az olvasó információkat nyerhet arról, hogy a korabeli államhatalom hogyan próbálta beilleszteni a még félig pogány vagy legalábbis az állam és az egyház számára még nem eléggé keresztény társadalomba, az állam és az egyház intézményeit. Továbbá a törvényekbõl kiderül, hogy milyen társadalmi csoportok voltak Kent és talán más britanniai angolszász koraközepkori államban és ezeknek a csoportoknak milyen volt az egymáshoz viszonyított értéke és megítélése.

Ha az olvasó figyelmesen olvassa a törvényeket, a germán társadalom értékrendjének és a keresztény értékrendnek az ütközésébõl adódó számos érdekességet fedezhet föl és a két értékrend és törvényalkotási filozófia következetlen alkalmazását is megpillanthatja. Ezen kívül, természetesen néha bepillantást nyerhetünk a germán szokásjogba, esetleg a régi germán mentalitásba és ami nagyon fontos, hogy a törvénykönyvekbõl kiderülnek a legfontosabb problémák, amelyekkel a kialakuló államnak szembe kellett néznie és a társadalomnak el kellett viselni.

Az általunk interpretált források közül, egyedül Ethelbert király törvényeibõl közölt egy válogatást Sz. Jónás Ilona szerkesztésében az „Egyetemes történeti szöveggyûjtemény, középkor 1/2. kötet; Európa és Közép-Kelet IV—XV. század” címû kötetben 1971-ben a Tankönyvkiadó. Az említett válogatás azonban nem teljes, ezért kiegészítettük azokon a helyeken, ahol módunkban állt és a kiegészített szöveget közöljük. Sajnos Ethelbert törvénykönyve még így sem teljes, mert a 34. törvénytõl a 72. törvényig az angol kritikai kiadás sem közli a törvényeket.

A másik két kenti törvénykönyv, Hlothhere és Eadric közös, valamint Wihtréd önálló törvénykönyvének részleges vagy teljes hazai kiadására nem akadtunk rá és ezek teljes szövegét közöljük.

ETHELBERT, KENTI KIRÁLY TÖRVÉNYEIBŐL (602—603?)¹

Ezt a törvénykönyvet Beda Venerabilis említi meg, az „Ecclesiastical History” című munkájában. A törvénykönyv keletkezése, a kereszténység felvételének ideje, 597. és a király halála közé tehető, amely 616-ban következett be. A törvénykönyv szövege, csakúgy mint a többi kenti törvény, a Textus Roffensisben maradt fenn.

Ezek azok a rendeletek, amelyeket Ethelbert, Kent királya Szent Ágoston napján hozott.²

1. Isten és az egyház tulajdonáért (fizetessék) tizenkétszeres kárpótlás; egy püspök tulajdonáért tizenegyszeres kárpótlás; egy pap tulajdonáért kilencszeres kárpótlás; egy klerikus tulajdonáért háromszoros kárpótlás; a Templom csöndjéért kétszeres kárpótlás; a mise csöndjéért kétszeres kárpótlás.

2. Ha a király egy emberét magához rendeli és azt valaki ott megsebesíti (fizessen) kétszeres kárpótlást és a királynak 50 shillinget.

3. Ha a király egy emberének otthonában iszik és ott valaki bármi rosszat cselekszik, fizessen kétszeres kárpótlást.

4. Ha egy szabad meglopja a királyt; fizessen kilencszeres kárpótlást.

5. Ha valaki a király birtokán öl meg egy embert, fizessen 50 shilling kárpótlást.

6. Ha valaki megöl egy szabad embert (fizessen) 50 shillinget a királynak, mint lord-ringnek.

7. Ha valaki megöli a király saját kovácsát vagy hírnökét, fizesse a szokásos vérdíjat.

¹ Ethelbert király törvényeiből már készült egy válogatott hazai kiadás: Európa és Közel-Kelet IV—XV. század: Egyetemes történelmi szöveggyűjtemény, középkor 1/2. kötet; szerk.: Sz. Jónás Ilona, Tankönyvkiadó, Bp. 1971. 428—430. oldal. Ebben a kiadványban jelentek meg a következő törvények: 1—7; 9; 13; 17—19; 21—26; 30; 31; 33; 77—83; 86—88; 90. Ezeket a törvényeket és a hozzájuk tartozó jegyzeteket átvettem és ahol módomban állt kiegészítettem.

² Ethelbert Kent királyaként uralkodott 565—616. Az első angol uralkodó, aki felvette a kereszténységet, törvényei a legrégebbi írásban fennmaradt angol törvények.

8. A királyi védelem megsértése 50 shilling.³
9. Ha egy szabad ember lop egy szabad embertől, fizessen háromszorosan és a királynak adja a bírságot vagy a javakat.⁴
10. Ha bárki lefekszik egy királyhoz tartozó hajadonnal, fizessen 50 shilling kártérítést.
11. Ha egy rabszolga (teszi ezt) fizessen 25 shilling kártérítést; (ha egy szolgál) a harmadik osztályból való, 12 shilling kárpótlást.
12. A király fedesl-e bűnhődjék 20 shillinggel.⁵
13. Ha valaki megöl egy embert egy nemes birtokán, fizessen 12 shilling kárpótlást.
14. Ha valaki lefekszik egy nemes ember szolgálónőjével, fizessen 20 shilling kártérítést.
15. A ceorl védelmének megsértése 6 shilling.⁶
16. Ha valaki lefekszik egy ceorl szolgálónőjével, fizessen hat shilling kártérítést; ha a szolgáló a második osztályból való 50 sceattast, ha a harmadik osztályból való 30 sceattast.⁷
17. Ha valaki elsőként hatol be erőszakkal egy ember birtokára, fizessen hat shilling kárpótlást; aki másodikként követi, három shillinget, a következők mindegyike (fizessen) egy shillinget.
18. Ha valaki fegyvert nyújt egy embernek, vita közben és — ha addig még — nem történt sebesülés, fizessen hat shilling kárpótlást.
19. Ha valaki útonállást követ el fizessen hat shilling kárpótlást.⁸
20. Ha azonban megölnék egy embert fizetessék húsz shilling kárpótlás.
21. Ha valaki megöl egy embert, fizesse a rendes vérdíjat, 100 shillinget.

³ A sérelmek a király védelme alatt álló személy vagy hely ellen, ide értve a különféle törvényeket is, a tisztelet hiányát jelzik.

⁴ Az utóbbi minden bizonnyal arra az esetre vonatkozik, ha nem tud fizetni.

⁵ A „fedesl” szó jelentése bizonytalan, „bentlakó, kosztos” értelemben szerepel. Ez a törvénycikkely a 10. törvénycikkelyhez kapcsolódik, és arra az esetre vonatkozik, ha a király fedesl-e fekszik le a királyhoz vagy annak háztartásához tartozó hajadonnal [a szerk.].

⁶ A „ceorl” szó jelentése a régi angolban: birtokos paraszt.

⁷ A sceat egy pénzérme volt, amelyet később felcserélt a penny. A kenti shilling 20 sceat értékű volt.

⁸ Az az ember, aki készenléiben tartotta a fegyvert.

22. Ha valaki megöl egy embert, fizessen 20 shillinget a nyitott sírnál, s negyven napon belül az egész vérdíjat.

23. Ha a gyilkos elmenekül az országból, rokonai fizessék meg a vérdíj felét.

24. Ha valaki egy szabad embert megkötöz, fizessen 20 shilling kárpótlást.

25. Ha valaki megöli egy ceorl szolgáját, fizessen hat shilling kárpótlást.

26. Ha (valaki) megöl egy laet-et,⁹ a legmagasabb osztályhoz tartozóért fizessen 80 shillinget, ha a második osztályhoz tartozót öl meg, fizessen 60 shillinget, ha a harmadik osztályhoz tartozót, fizessen 40 shillinget.

27. Ha egy szabad ember összetör egy kerítést, fizessen hat shilling kártérítést.¹⁰

28. Ha bárki megtámad és elfoglal egy birtokot, az az ember fizessen háromszoros kártérítést.

29. Ha egy szabad ember behatol egy birtokra, fizessen négy shilling kártérítést.¹¹

30. Ha valaki megöl egy embert, fizessen saját pénzével és kétségtelenül tulajdonában lévő javaival, akármifélek is legyenek azok.

31. Ha egy szabad ember más szabad ember feleségével hál, tegye jóvá azt vérdíjával, és szerezzen másik feleséget saját pénzén, s vezesse azt a másik otthonába.

32. Ha valaki átront egy igazi hamscyld-en, bűnhődjék annak az értékével.¹²

33. Ha hajhúzás történik, 50 scetta — fiztessék — mint kárpótlás.¹³

⁹ A „laet” szó a ceornél alacsonyabb osztályban lévő emberek megnevezésére szolgált, akik félszabadok lehettek, felszabadított rabszolgák vagy az angolok előtti brit népség tagjai.

¹⁰ A kerítés szó ebben az esetben lehet, hogy birtokként, vagy gazdaságként is értelmezhető.

¹¹ A különbség a 27. törvénycikkhez képest az, hogy ebben az esetben csak jogtalan és nem erőszakos behatolás történik a birtokra.

¹² A „hamscyld” jelentése: háztartás, gazdaság.

¹³ A hosszú haj különböztette meg a szabadokat a rabszolgáktól.

A következő 39 cikkely a sebesülésekért, illetve más sértésekért fizetendő kárpótlásokkal foglalkozik. Ezeket a cikkelyeket az angol kritikái kiadás sem közli.

73. Ha egy szabad nő hosszú hajjal házasságtörést követ el, fizessen harminc shilling kárpótlást.

74. A kárpótlás egy szüzet ért jogtalanságért, legyen annyi, mint a szabad embernek járó jóvátétel.

75. A legmagasabb nemesi osztályból származó özvegyasszony feletti gyámság megsértése, kárpótoltassék 50 shillinggel;

75/1. A második osztályból származó feletti gyámság megsértése 20 shillinggel, a harmadik osztályból való feletti gyámság megsértése 12 shillinggel, a negyedik osztályból származó feletti gyámság megsértése hat shillinggel.

76. Ha egy ember magával visz egy özvegyet, aki nem tartozik hozzá (a pénzbírság a gyámság megsértéséért) — legyen kétszeres.

77. Ha valaki egy hajadont vásárol (menyasszonyi) fizetéssel kell megvásárolnia, ha semmi csalárdság nincs.

77/1. Ha mégis valami csalárdság van, vissza kell vinni baza, s a férfi kapja vissza a pénzét.

78. Ha élő gyermeket szül, legyen övé a javak fele, ha a férje hal meg előbb.

79. Ha gyermekeivel el akar menni, legyen övé a javak fele.

80. Ha a férj magánál akarja tartani a gyermeket, a feleség kapjon ugyan olyan részt mint egy gyermek.

81. Ha nem szül gyermeket, atyai rokonaira szálljanak javai és a jegyajándék.¹⁴

82. Ha valaki erőszakkal ragad el egy leányt fizessen a tulajdonosnak ötven shillinget és azután vásárolja meg a tulajdonostól a beleegyezését a házassághoz.

83. Ha már más ember (menyasszonyi) árat fizetett érte, ő (aki elrabolta) fizessen 20 shilling kárpótlást.

84. Ha a nő visszatérése megtörtént (fizessen) 35 shillinget és 15 shillinget a királynak.

85. Ha valaki lefekszik egy szolgának a feleségével és a nő férje él, fizessen kétszeres kárpótlást.

¹⁴ Tulajdonképpen a férj által az esküvő utáni reggelen adott kötelező „ajándékról” van szó.

86. Ha egy szolga megöl egy másikat ok nélkül, fizesse meg a teljes értéket.

87. Ha egy szolga szemét, vagy lábát megkárosítják, a teljes értékét kell megfizetni.

88. Ha valaki megkötí egy ember rabszolgáját, fizessen hat shilling kárpótlást.

89. Egy szolga országúti kirablása (vagy egy országúti rablás egy szolga által?) legyen három shilling.

90. Ha egy rabszolga lop, fizessen kétszeres kárpótlást.

HLOTHHER ÉS EADRIC KENTI KIRÁLYOK TÖRVÉNYEI (673—685?)

A törvénykönyv keletkezését 673 és 685 közé kell tenni, ha együttesen adta ki a két király, amit meg is említenek benne. Hlothher 673 nyarán lépett trónra és 685-ben ölték meg a déli szászok, akiket az unoka-öccse, Eadric 685 februárjában hozott ellene. Sehol sincs rá utalás, hogy Eadric valaha együtt uralkodott volna a nagybátyával, de az ilyen egyesített uralkodás nem ritka ebben az időszakban. Mindazonáltal lehetséges, hogy Eadric újból kiadta elődjének törvényét, rövid másfél éves uralkodása alatt. Egy különleges érdekesség van ebben a törvénykönyvben, a király ügye a Londonban kereskedő kentiekkel és utalás a király által a Kelet-Angol városban birtokolt kastélyra.

A törvénykönyv a Textus Roffensisben maradt fenn.

Ezek azok a határozatok, amelyeket Hlothher és Eadric a kenti nép királyi kiadtak.

Előszó. Hlothher és Eadric, a kenti nép királyai hozzáadták a törvényhez — amelyeket az ő ősapáik alkottak — ezeket a törvényeket, amelyeket az alábbiakban leíratnak.

1. Ha egy ember szolgája megöl egy nemes embert, akinek 300 shilling aranya van, a tulajdonos köteles a szolgáját feljelenteni és ráadásul kifizetni három ember értékét. (vérdíját)

2. Ha a gyíkos megszökik, a tulajdonos egy negyedik ember értékét köteles hozzáadni a kárpótláshoz és tisztáznia magát jó esküsegítővel, hogy ő nem tudta elfogni a szolgát.

3. Ha egy ember szolgája megöl egy szabadot, akinek 100 shilling aranya van, a tulajdonosnak fel kell jelenteni a szolgát és még egy ember értékét ráadásul kifizetni.

4. Ha a szolga megszökik, két ember értéke fizetendő és a tulajdonosnak tisztázni kell magát jó esküsegítővel, hogy nem tudta a szolgát elfogni.

5. Ha egy szabad ember elrabol egy embert, ha az utóbbi visszajön és mint feljelentő vádolja őt; neki tisztázni kell magát, ha képes rá; mindegyik embernek legyen az esküben néhány választott szabad esküsegítője

és egy a falujából való legyen; ha erre nem képes fizessen amint képes rá.¹⁵

6. Ha egy férj meghal, feleségét és gyermekét hagyva maga után, jogos, hogy a gyermek az anyával maradjon és jelöltessék ki mellé pártfogónak egyik apaági rokona, aki gondoskodik a tulajdonáról tíz éves koráig.

7. Ha valaki egy sötét ügyletben megszerzi egy másik ember tulajdonát és a tulajdonos azután ragaszkodik hozzá, ő (a vádlott) állítson garanciát a királyi udvarnál, ha képes és mutassa be azt, aki eladta neki (a másik tulajdonát [szerk.]); ha nem képes ezt megtenni mondjon le a dologról és a tulajdonos kapja vissza azt.

8. Ha egy ember egy másik embert vádol és találkozik vele egy gyűlésen vagy találkozáson, az ember mindig adjon biztosítékot a másiknak és cselekedjen olyan értelemben, mint Kent népének bírói előírják neki.

9. Ha azután a vádlott visszautasítja, hogy biztosítékot adjon neki, fizessen a királynak tizenkét shillinget és a per maradjon nyitva úgy, mint előtte volt.

10. Ha egy ember vádol egy másikat, miután ő megadta a biztosítékot, három nappal később ők keressenek maguknak egy döntőbíró, kivéve, ha annak, aki vádat emel egy későbbi határidő a jobb. Miután az ügyet lezárták, a vádlott tegye jóvá a másiknak hét napon belül; ő tegyen eleget pénzzel vagy esküvel, amelyiket előnyben részesíti. Ha ezt nem tette meg, 100 shillinget fog fizetni eskü nélkül¹⁶ egy nappal a döntőbíráskodás után.

11. Ha valaki egy másik embert, annak házában hamis tanúnak hív, vagy gyalázatosan sértve szólítja meg őt, fizessen egy shillinget a ház tulajdonosának és hat shillinget annak akinek a sértő szót mondta, és fizessen tizenkét shillinget a királynak.

12. Ha valaki elvisz egy kupát mástól, akinél férfiak isznak, sértés nélkül, összhangban az ősi joggal, fizessen egy shillinget annak akié a ház

¹⁵ Az „esküsegítő” személy, nemcsak egyszerűen segíti az eskütévő személyt és az esküt, hanem valójában együtt esküszik azzal a személlyel, akinek az esküsegítője. Az esküben foglalt kötelezettségeket és a felelősséget is együtt vállalják, tehát nem egyszerűen az eskü és az esküt tevő külső megsegítéséről van csak szó, hanem a tanú és a kezes szerepe is jelen van az esküsegítő személyében. Az esküsegítő, tehát az esküt tevő személy bizalmasa, barátja, rokona vagy földije. Az esküsegítő az esküben vállalt kötelezettségekért hasonlóképpen felel, mint az a személy, akinek az esküjében segédkezett [a szerk.].

¹⁶ Azért eskü nélkül, mert ebben az esetben elveszti az eskütétel jogát.

és hat shillinget annak, akinek a serlegét elvitte és tizenkét shillinget a királynak.

13. Ha valaki fegyvert ránt ott, ahol emberek isznak és nem történik sérülés (fizessen) egy shillinget annak akinek a serlegét elvitte és tizenkét shillinget a királynak.

14. Ha a házat vérontás mocskolja be, fizetessék az embernek (akié a ház) a védelem megsértésének ára és ötven shilling a királynak.

15. Ha valaki szállást ad egy idegennek, egy kereskedőnek vagy bárki másnak, aki átjött a határon és azután három éjjelen át az otthonában ellátta őt étellel, ha bármilyen sérelmet okozott neki, a vendég vigye bíróság elé őt vagy tekintse semmisnek kötelezettségét iránta.

16. Ha egy kenti ember valamit vesz Londonban, legyen tanúja két vagy három becsületes coerl vagy a királyi városparancsnok.

16/1. Ha miután hozzácsatolta a megvett birtokot a kenti birtokához, támasszon bizonyítási igényt azzal szemben, aki azt eladta neki, a királyi udvarnál a városban, ha ismeri őt és képes őt elvinni az udvarhoz a bizonyítéktétel alkalmával.

16/2. Ha ezt nem tudja megtenni, miután kijelentette az oltárnál egy tanújával vagy a király városparancsnokával, hogy ő vette azt a vagyontárgyat szabadon egy nyilvános üzleten a városban, adassék vissza a vagyontárgy ára.

16/3. Ha miután ő nem képes kijelenteni ezt megfelelő tisztázással, mondjon le róla és a tulajdonos vegye vissza azt.

WITHRED, KENTI KIRÁLY TÖRVÉNYEI (695)

Withred uralkodása körülbelül 690—691-től számítható (694 júliusa uralkodásának negyedik évében van). Az 6 törvénykönyvét Rugern hatodik napján adták ki (valószínűleg a rozsratáskor) uralkodásának ötödik és az indikció kilencedik évében, amely 695 szeptember elsején kezdődött, ha a görög indikció számít. Ebben az esetben a törvénykönyv kiadásának napja, bizonyára szeptember 6. napja és ez is látszik valószínűnek, mert ha a caesari indikció kezdete, azaz szeptember 24. napja után adták volna ki a törvénykönyvet, nos ez az őszi dátum szeptember 24. napja után már túl későn lett volna ahhoz, semhogy Rugern hatodik napján legyen és a 696-os rozsratás pedig nem lehetett Withred ötödik évében. Withred, 725. április 23-án halt meg 34 és fél éves uralkodás után. Érdekességként megemlíthető, hogy uralkodásának korai szakaszában még mindig veszélyesnek tartotta a pogányságot. Az 6 törvénykönyvének a záradéka szintén előfordul Ine egyidejű törvényeiben és ezért nekünk el kell fogadnunk bizonyos együttműködés meglétét a két uralkodó között. A törvénykönyv csak a Textus Roffensisben maradt ránk, de használta Cnut törvényeinek szerkesztője is, aki megismételte a rendelkezést azon idegenekre vonatkozóan, akik nem alkalmazkodtak az egyház házassági törvényeihez; feltételezhetően, a pogány dánok jelenléte Cnut korának Angliájában felevenítette azt a helyzetet, amellyel Withrednek foglalkoznia kellett.

Ezek Withred, a kenti nép királyának törvényei

Bevezető. Amikor a kenti nép legkegyesebb királya, Withred uralkodott, országlásának ötödik évében, az indikció kilencedik évében Rugern¹⁷ hatodik napján összehívtak egy tanácskozó testületet vezető emberekből egy helyen, amelyet Berghamstydnek hívnak. Ott volt Brihtwold, Britannia érseke, a fent nevezett király, Rochester püspöke, akit Gefmundnak hívtak és a nép egyházának valamennyi rendje a hűséges emberekkel egybehangozva beszélt. Mindezek beleegyezésével a vezető emberek ki-

¹⁷ Valószínűleg szeptemberben lehetett a „Rüger” szó jelentése rozsratás.

gondolták ezeket a törvényeket és hozzáadták őket Kent népének törvényes szokásaihoz, amint azt (a törvény) kijelenti és deklarálja az alábbiakban.

1. Az egyház felmentendő az adókvetés alól.

1/1. A királyt kell kérlelni evégett és ők megtisztelik őt (a királyt) a saját tulajdonukból önkéntesen kényszerítés nélkül.

2. Az egyház oltalmának a sérelme 50 shilling, mint a királyé

3. A tiltott vadházasságban élők forduljanak egy jobb élet felé, a bűnőknek a megbánásával vagy az egyház közösségéből kizáratnak.

4. A külföldiek, ha nem teszik törvényessé a házasságukat, távoznak az országból javaikkal és bűneikkel.

4/1. A mi saját népünk embereit az egyházi közösség bírságolja meg, javaik elkobzása nélkül.

5. Ha ezután (a törvényhozó gyűlés után) bármely gesith-born¹⁸ belépne egy tiltott szövetségbe, a király, a püspök és a kánon rendelete ellenére, fizessen az urának 100 shillinget az ősi törvény értelmében.

5/1. Ha ezt egy ceorl teszi, fizessen 50 shillinget és hagyja el a szövetséget, bünbánattal.

6. Ha egy apát engedélyez egy tiltott szövetséget vagy elhanyagolja a beteg személyek megkeresztelését vagy annyira ittas, hogy képtelen istentiszteletet tartani, tartózkodjék a lelkészi szolgálatától, a püspök ítéletéig.

7. Ha egy tonzurált ember, akinek nincs (egyházi) megbízatása, vendégszeretetet kér, kapja meg egyszer, de ne tórténjék az, hogy őt hosszasan táplálják, kivéve, ha engedélye van erre.¹⁹

8. Ha valaki a szolgájának szabadságot ad az oltárnál, az kapja meg a nép szabad embereinek az összes jogát; az ő felszabadítójáé legyen az ő

¹⁸ A „gesith” jelentése: társ. A költészetben is előfordul és máshol is, mint a királyi comitatus tagja. A „gesith-born” kifejezés az egyetlen, amely közösen fordul elő a kenti jogban és Ine nyugati szász törvénykönyvében Withreddel egy időben és úgy látszik azonos azzal az osztállyal, amelyet a korábbi kenti törvények „eorlcund”-nak hívtak. A kifejezés egy osztály tagját jelöli, azt a személyt, aki már született gesith. Ine törvényeiben előfordul ennek a csoportnak a vérdíja is, amely vagy 1200 vagy 600 shillinget tett ki. Alfréd idejét követően, a 600 shillinges vérdíj elűnik és az 1200 shilling vérdíjú emberek neve thegn lesz és nem gesith. A gesith rangú ember feladata többnyire a saját udvartartásának a felügyelete volt és így jogállásának megfelelően mások ura lehetett.

¹⁹ Ez a törvény ugyanúgy, ahogyan a 672-es herfordi kánon 4—6 cikkelyei is, közvetlenül rendelkeznek azok ellen a klerikusok ellen, akik egyházmegyéről egyházmegyére vándoroltak. Valószínű, hogy ezt csak a szerzetesekre alkalmazták az ő kolostorukon kívül.

hagyatéka, a wergildje és a védelem az ő háza népe fölött, mégha ő (a felszabadító [szerk.]) a határon túl is él bárhol, ahol ő óhajtja.

9. Ha egy szolga, ura parancsa ellenére szolgálai munkát végez a szombat esti alkony és a vasárnap esti alkony között, ő fizessen nyolcvan sceattast az urának.

10. Ha egy szolga saját elfoglaltságát úzi ezen a napon, fizessen hat shillinget az urának vagy korbácsoltassék meg.

11. Ha azonban egy szabad ember dolgozik a tiltott időben, a healsfangjával²⁰ felel; az ember, aki meglátta kapja meg a büntetés felét és a munkából származó nyereség felét.

12. Ha egy férj, a felesége tudta nélkül áldoz az ördögöknek, köteles kifizetni az összes vagyonát és a healsfangját; ha ők mindketten áldoznak az ördögöknek, akkor kötelesek kifizetni a healsfangot és az összes vagyონukat.²¹

13. Ha egy szolga áldoz az ördögöknek, kárpótlásul fizessen hat shillinget, vagy korbácsoltassék meg.

14. Ha valaki húst ad a háznépének böjt idején, tegye jóvá mind a szabad, mind a szolgálai healsfanggal.

15. Ha egy szolga önszántából húst eszik (fizetessék) hat shilling vagy korbácsoltassék meg.

16. A püspök és a király szava, eskü nélkül nem vonható kétségbe.

17. A monostor vezetője papi engeszteléssel tisztíthatja meg magát.

18. A pap tisztuljék meg a saját kinyilatkoztatása által, az ő szent miseruhájában az oltár előtt, eképpen szólva: Én Krisztusban az igazat mondom, nem hazudok. Egy diakónus is hasonlóan tisztuljék meg.

19. Egy klerikus, három hasonló rangú klerikussal együtt tisztuljék meg és ő tegye egyedül a kezét az oltárra, a többiek álljanak mellette és mondják az esküt.

20. Az idegen, tisztuljék meg a saját esküjével az oltárnál, hasonlóan a király thengjéhez.

²⁰ A „healsfang” a wergild része, amelyet a megölt ember legközelebbi rokonai kaptak, amikor még a wergild értéke 1200 shilling volt, és a healsfang 120 shillinget tett ki. Lehet, hogy ez a rész vonatkozik más wergildekre.

²¹ A healsfangot vagy az összes vagyónukat a valószínű.

21. Egy ceorl, három ugyanolyan rangú társával együtt (tisztuljék meg) az oltárnál és mindezek esküje legyen visszavonhatatlan.

21/1. Az egyházi felmentés joga a következő:

22. Ha valaki, egy püspöki vagy királyi szolgát vádol, az ispán oltáránál kell tisztáznia magát, az ispán vagy mentse fel vagy adja át korbácsolásra.

23. Ha valaki, egy közösség nem szabad szolgáját vádolja a közösség előtt, az ura (a vádlotté) tisztázza őt egyéni esküjével, ha áldozó, ha nem az, akkor legyen neki egy jó esküsegítője az esküben, vagy fizessen a szolgájáért, vagy korbácsolásra adja át.

24. Ha egy laikus ember szolgája vádolja egy pap szolgáját, vagy egy pap szolgája vádolja egy laikus ember szolgáját, az ura tisztázza őt egyéni esküvel.

25. Ha valaki tettenérés közben megöl egy tolvajt, őt helyezték wer-gilden kívül.

26. Ha valaki elfog egy szabad embert lopott javakkal, a király válasszon egyet a dolgok közül, a tolvajt végezzék ki vagy adják el a tengeren túlra vagy tegye jóvá a wergildjével.

26/1. Aki felfedezi és elfogja őt, annak legyen joga a tolvajra kivetett bírság felére, ha a tolvaj kivégeztetik 70 shilling fizetessék neki.

27. Ha egy szolga lop és kiváltják (ez legyen) 70 shilling, a király amelyiket csak igényli.²² Ha őt megölik az összeg fele a birtokosnak fizetendő.²³

28. Ha egy bizonyos távolságban lévő vagy egy idegen ember letér az útról kiáltás és kürfújás nélkül, akkor feltételezendő, hogy egy tolvaj, aki vagy megöleendő, vagy kiváltandó.

²² Az elfogott tolvaj szolgát meg is ölheték és ki is válthatták, a király döntötte el, hogy melyik büntetés valósuljon meg.

²³ Ha a szolgát kivégezték, valószínűleg az őt tetten érő ember kapta meg a 70 shilling felét jutalomként.

Készült a JATE Hallgatói Önkormányzatának támogatásával.

A szövegszerkesztést a JATEPRINT,
a Bölcsészettudományi Kar Kiadványszerkesztősége végezte
WordPerfect 5.1 szövegszerkesztő programmal.

Készítette a JATEPress
6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30—34.
Felelős kiadó: Pándi Lajos
Felelős szerkesztő: Szőnyi Etelka
Sokszorosító vezető: Szógi Lászlóné
Méret: A/5, példányszám: 300, munkaszám: 114/92.